

Inventari de la casa Catà Doy de Canet (1784)

Ricard Cantano Carballo

Universitat Rovira i Virgili - Centre d'Estudis Canetencs

The inventory of the Catà-Doy house in Canet de Mar

L'inventari dels béns del patró Gabriel Catà de Canet (1706-1784) ens forneix una sèrie de dades les quals, degudament tractades i estudiades, ens faciliten conèixer millor tant els aspectes familiars com els d'índole econòmica d'uns patrons i comerciants pertanyents a una emblemàtica nissaga canetenca: els Catà Doy

Paraules clau: inventari, nissaga, quintà, cera, aiguardent, establiment emfitèutic, celler, pati de terra, cens.

The inventory of the possessions of the skipper Gabriel Catà (1706-1784) from Canet de Mar provides a range of data. This data, properly treated and studied, enables us to develop a deeper understanding of both the familial and economic life of the skippers and merchants Catà-Doy, an emblematic family lineage from Canet de Mar.

Keywords: inventory, family lineage, quintà [land attached to a farmhouse], wax, spirits, long lease establishment, cellar, pati de terra [piece of land], ground rent.

Els Catà Doy

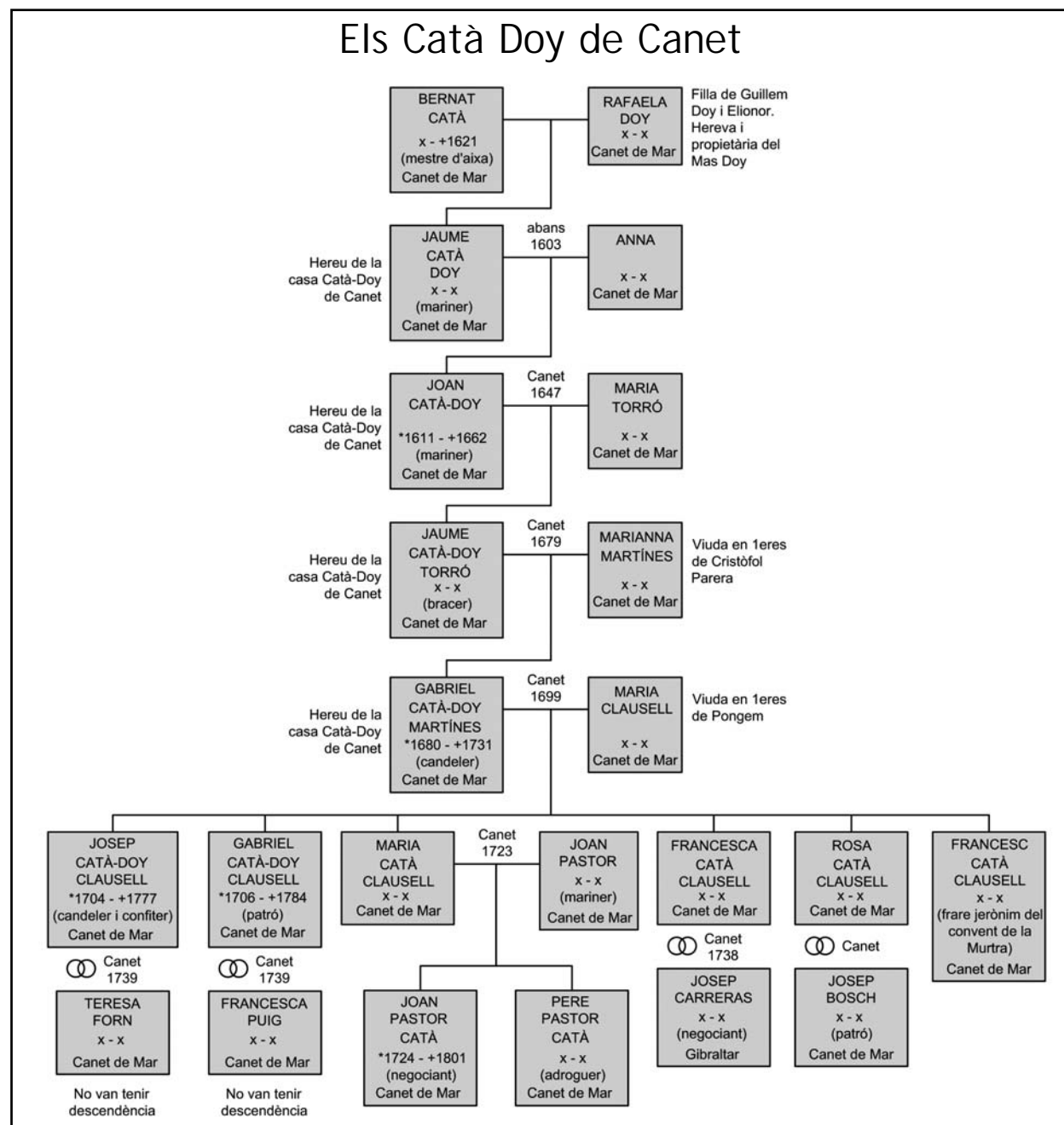
L'any 1275 li era establerta a Guillem Doy (probablement un pagès de la parròquia de Sant Iscle de Vallalta) una peça de terra al lloc anomenat Sant Feliu de Canet¹.

La nissaga que ens ocupa s'originà a partir del matrimoni entre Rafaela Doy (+1599), senyora útil i propietària del Mas Doy de Canet i Bernat Catà, mestre d'aixa també de Canet. Seguint la branca dels hereus Catà Doy (veure l'arbre) trobem que la propietat de l'esmentada Casa, al primer terç del segle XVIII, pertanyia a l'adroguer i candeler Gabriel Catà (1680-1731). Fou el primer de la nissaga que es dedicà a una activitat comercial sens dubte molt rendible. A la seva botiga si podia trobar: cera, pebre, matafaluga, goma aràbiga, mostassa, cafè, nou moscada, canyella, safrà, sucre, sal, cacau, brasil i clau, entre d'altres². A més a més de la cera predominaven els productes colonials entre els quals destaquen el sucre i el cacau que gaudien d'una gran demanda. És destacable la importància econòmica de la cera —producte imprescindible a nivell domèstic i religiós— la qual a l'època que tractem s'importava, per tenir un preu molt competitiu, majoritàriament del Marroc. Els documents confirmen que els patrons canetencs foren figures destacades en aquest comerç on trobem per exemple que, entre els anys 1720 i 1721, disset patrons catalans importaren cera marroquina comprada a Gibraltar; la majoria eren del Maresme, vuit dels quals de Canet³.

El seu fill i hereu Josep Catà i Clausell (1704-1777) també adroguer i candeler, continuà i amplià el negoci patern⁴. Fou un dels fabricants d'aiguardent més actius de Canet i segurament en dedicà fins i tot alguna partida a l'exportació aprofitant l'alt preu que tenia en el mercat. Josep Catà declarava que l'any 1750 «*ha hecho eo fabricado dos cargas y media aguardiente proba de azeyte, y tres cargas y media aguardiente sensilla*»⁵. No descuidà el negoci de la cera; de fet, els seus càrrecs al Consell municipal i a la Parròquia li facilitaven ser el subministrador de cera de les entitats laiques i religioses de la vila; per exemple, la Confraria de Sant Elm, l'any 1758, li pagà 37 lliures, 13 sous, 5 diners, i l'any 1759, 55 ll, 13s, 8d. en concepte de cera per a l'altar de Sant Elm i demés usos⁶. Josep Catà fou qui establí més patis de terra —sobretot a partir de 1759— pertanyents al quintà de la Casa Catà Doy, per a fer-hi cases, les quals originarien els carrers de la Rectoria Vella (avui Eusebi Golart), Nou de l'Església (avui de l'Església) i d'en Catà Doy (avui de la Font). El fet d'haver estat elegida la seva casa com a *Casa Mayor Dezmera* ens confirma que Josep Catà era una de les persones amb més potencial de la vila, econòmicament parlant⁷.

El patró Gabriel Catà i Clausell (1706-1784) heretà la propietat dels béns de la Casa Catà Doy, un cop mort, sense fills, el seu germà Josep l'any 1777. Sabem que entre 1739 i 1741 practicà la ruta Barcelona-Cadís al servei entre d'altres de l'important comerciant barceloní Xavier Gibert i Xurrich gendre

Els Catà Doy de Canet



Arbre dels Catà Doy. (Elaboració Sergi Alcalde)

de Miquel Alegre⁸. És probable que navegues fins a l'any 1752 amb el pinc *Sant Antoni de Pàdua* de 2.600 quintars en el qual, entre ell i el seu germà Josep, participaven amb més del 50%. A partir de la data suara esmentada traspassà la patronia per malaltia a Josep Puig (Josep Puig i Dori, cosí germà)⁹. No ens consten més viatges de Gabriel Catà, tan sols sabem que l'any 1763 era regidor de la vila i que pràcticament acabà de fer, un cop mort el seu germà Josep, els pocs establiments emfitèutics de patis de terra que faltaven per completar els tres carrers abans esmentats.

Inventari

Josep Catà (adroguer) i el seu germà Gabriel Catà (patró) —hereus successius de l'adroguer Gabriel Catà i Maria Clausell— van morir sense fills i els

béns dels seus pares els heretà Joan Pastor i Catà (negociant), fill de Maria Catà i Clausell i el patró Joan Pastor.

Davant la reclamació dels béns per part de Francesc Catà i Clausell —religiós profés al Convent de Sant Jeroni de la Murtra i oncle també de Joan Pastor— on al·legava un pretesos drets, Joan Pastor i Catà decidí fer l'inventari dels béns heretats dels seus avis Gabriel Catà i Maria Clausell.

L'inventari de la casa on visqué fins a la mort el patró Gabriel Catà es realitzà a partir del dia 15 de novembre de 1784. L'edifici era de tres cossos —per tant era gran— situat a la banda de mar del carrer Ample o Major¹⁰; donava a sol ixent amb Josep Llauger, patró i comerciant¹¹, a ponent amb el patró Josep Ros¹² i a migdia amb el patró Felicià Carnesoltas¹³. És remarcable constatar que les quatre cases eren propietat de patrons la qual cosa evidencia

en certa manera una bona situació econòmica aconseguida gràcies a la pràctica del comerç marítim.

L'estructura de la casa era la típica d'un immoble familiar de l'època amb grans espais (cellers) dedicats a les activitats vinícoles i al tractament de la cera. La distribució d'estances era la següent:

Planta baixa: entrada (gran), cuina, celler al costat de la cuina, eixida, pou, safareig i celler gran. Al l'eixida s'hi trobava una olla d'aram amb les trompes de destil·lació per a fer aigüerent
Primer pis: sala gran, sis cambres i dues habitacions petites.
Segon pis: terrat i cambra que dona al terrat.

A banda de tot l'utilatge domèstic (nombrós i usat) propi d'una vivenda particular és destacable el contingut del celler, el qual per l'interès que té transcrivim a continuació:

Primo, tres cups de fusta grans de rajant (amb aixeta) es a saber es los dos vint carregas (una càrrega = 120 litres aprox.) quiscun y lo altre de vint y sinch carregas poch mes o menos usats.
Item, dos Premsas, la una de dos caragols, y la altre de un usadas.
Item, dos Botas de cadira de rajant de algunas vint carregas cada una poch mes, o, menos ab sercols de fusta usadas, y buydas.
Item, dos Botas de Dotse carregas cada una, ab sercols de Alba usadas, y buydas
Item, nou Botas de Mena¹⁴ las vuyt de ellas plenas de vi, y la altre es mitja de vinagre usadas.
Item, altre Bota de quatre carregas buyda usada.
Item, altre Bota de tres carregas buyda usada.
Item, altre Bota de tres carregas buyda usada.
Item, altre Bota de dos carregas, y mitja, a poca diferencia plena de vi negre usada.
Item, altre Bota de dos carregas, y mitja, a poca diferencia quasi plena usada.
Item, dos Botas de carrega y mitja buydas, y usadas.
Item, dos Botas de quatre carregas buydas ab sercols de fusta usadas.
Item, tres Botallets, ab sercols de ferro buyts usats.
Item, altre Botallet de mitja carrega ab sercols de fusta ple de vi Blanch, o, Garnatxa usat.
Item, dos Botallets xichs plens de vinagre molt usats.
Item, altre Boteta de carrega buyda.
Item, dos Mallals de terra dolents. (un mallal = 15,5 litres)
Item, un cubell ab dos sercols de ferro usat.
Item, un caragol de Premsa per premsar cera molt usat
Item, un Parol de Aram molt usat.
Item, un tros de fusta de roure usat.
Item, dos cubellas, (cubell gran) ab sercols de fusta usats.
Item, Quatre Portadoras, ab sercols de fusta

molt usadas.

Item, un Ambut, ab dos sercols de ferro, que serveix per tremustar lo vi usat.

Item, tres Axetas de fusta per los cups usadas.

Item, dos Banchs de fusta de roure usats.

Item, un Garbell de fusta per garballar la rapassa (rapa de raïm) usat.

Item, las Pots (Posts) dels cups usadas.

Item, dos Magalls, so es lo un de una punta, y lo altre de dos puntas usats.

Item, un xapo y una Axada de ferro, ab sos manechs de fusta usats.

Item, dos sercols de ferro que servian per la Premsa de premsar cera usats.

Item, set diferents ferros, que serveixen per parar (preparar, muntar) la Premsa de la cera usats.

Item, dos Golfos (frontisses) de ferro per portas dolents.

Item, un embut petit de llauna usat.

Item, una sogà de canem molt usada.

Item, dos Galotxas (estreps en forma de xinella molt ampla) usadas.

Item, un Matxo de Pel negre, de edat, segons se judica de vint i sinch Anys ab son Bast, (peça que es col·loca a l'esquena de l'animal per transportar càrregues), Fondas, (?) y una Brida.

Item, una Barra de Premsa usada.

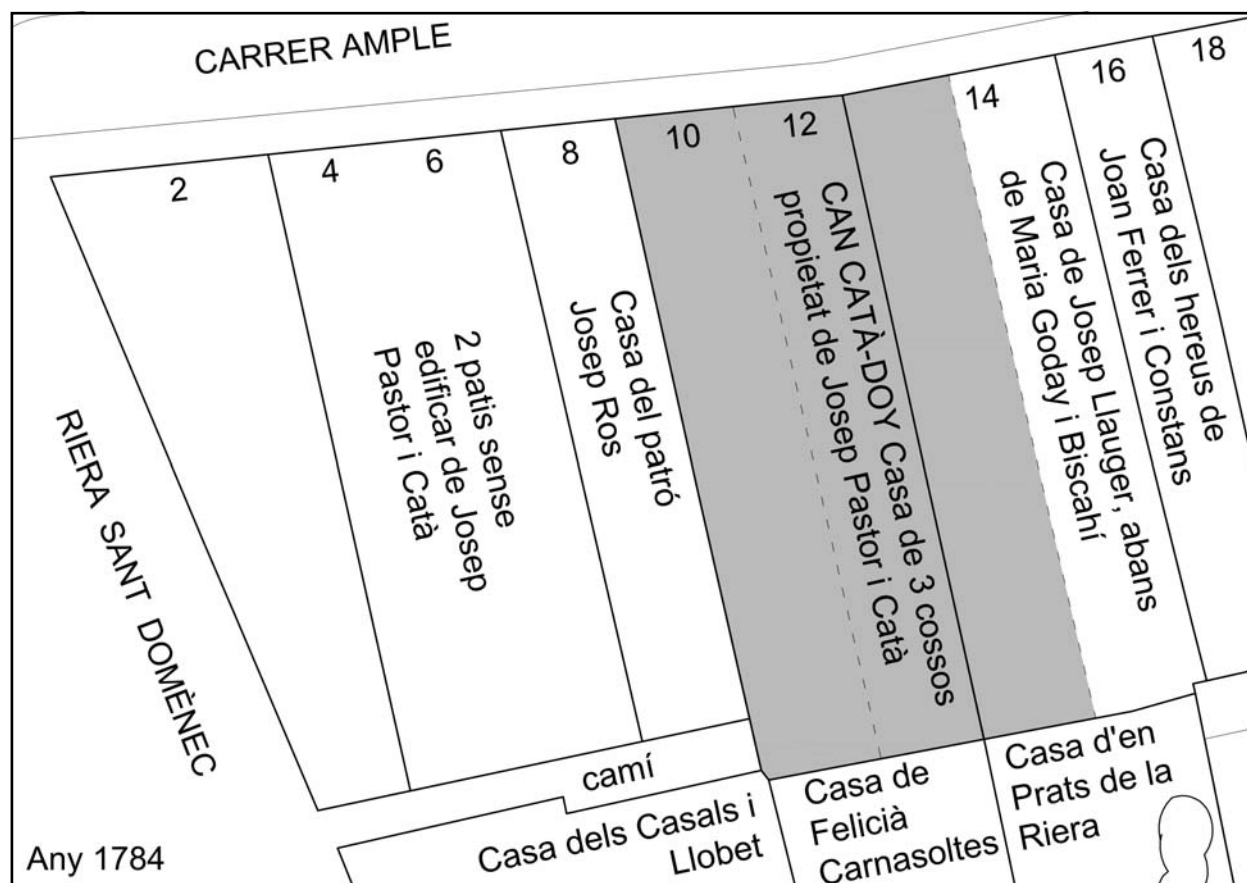
Item, dos enramadoras (cabàs) de espart usadas.

Item, dos Pots (posts) que serveixen per prestatges a la paret usadas.

La notable quantitat de bótes (24) on es podien emmagatzemar més de 10.000 litres és una mostra de la importància que el negoci del vi havia adquirit en el comerç canetenc¹⁵. Si bé és cert que el vi destinat a les colònies procedia majoritàriament del Priorat i el Penedès no és menys cert que gran part del vi consumit a Barcelona era originari del Maresme¹⁶.

En una de les cambres contigües a la sala gran hi havia documentació diversa, entre la qual la de la renda dels censos pertanyents a la casa de Catà; tots corresponien als establiments de patis de terra i cases en el quintà dels Catà Doy. El total de la renda percebuda s'aproximava a les 100 lliures anuals, totes es cobraven el dia de Nadal. La realitat era que molts d'aquests censos o pensions no es pagaven durant anys, tot i que en algun moment s'acostumava a pagar el total endarrerit. El document de la renda dels censos tan sols en alguns casos explicita l'ofici o professió del donatari. Amb l'ajut dels documents consultats podem afirmar que de 52 establiments, almenys 33 foren fets a mariners. És la confirmació, una vegada més, que la gent de Canet —en aquest cas sense comptar mestres d'aixa ni calafats— es dedicava majoritàriament a la navegació.

La nostra recerca ens ha permès conèixer que un dels primers establiments fou fet l'any 1615 al mariner Pau Ferrer i Manau; però tan sols n'hem comptabilitzat (declarats), fins a l'any 1737, un total



Croquis dels propietaris de les cases del carrer ample l'any 1784. Amb color gris la casa de 3 cossos dels Catà Doy. (Sergi Alcalde).

de set¹⁷. Fou l'adrogar Josep Catà i Clausell qui portà a terme, a partir de 1750, la quasi totalitat dels restants 45 establiments documentats. Es pot dir que els tres carrers més amunt esmentats: Rectoria Vella, Nou de l'Església i d'en Catà eren una realitat l'any 1780.

Estudis posteriors ens hauran de permetre situar la ubicació de cada donatari en el carrer corresponent. Per ara, i com a exemple, ens fixarem en dos. El primer correspon a l'establiment fet per Josep Catà, l'any 1756, al corder Salvador Viñas en el carrer Nou de l'Església (avui carrer de l'Església), cantonada amb la Riera Major, costat muntanya; la casa construïda la vengué Viñas l'any 1780 a l'important comerciant Pau Roura i Roldós¹⁸. No cal dir que estem parlant de la casa que al segle XX va pertànyer a *Doña* Aurèlia Casals i Roura (filla del doctor Paulino Casals) i més tard convertida en l'Hotel Xaloc aprofitant l'onada turística europea dels anys 60 de l'esmentat segle. La segona ubicació del nostre exemple correspon a l'establiment fet també per Josep Catà, l'any 1764, al negociant Joan Ferrer i Tramuja, de dos patis de terra també al carrer Nou de l'Església, cantonada amb la Riera Major, costat mar o sia enfrontada a l'anterior¹⁹. Aquesta casa fou, a la segona meitat del segle XX, una fàbrica de calçats propietat dels germans Roig Renau.

A continuació del llistat de censos es fa referència a la propietat de dues cases: una, la ja esmentada casa de tres cossos del carrer Major on hi visqué fins a la seva mort el patró Gabriel Catà i l'altra de dos



Cases de can Catà-Doy al carrer Ample dècada 1960. (Cedida per Jaume Alegret Llorens)

PEÇA	CABUDA		INDRET
Vinya plantada	15 jornals	cavadura d'home ²⁰	La Rodolera
Vinya plantada	20	ídem	Las Olivas (Sant Pol)
No especificat	15	ídem	La Parera
No especificat	12	ídem	La Feixa Llarga
Vinya plantada	18	ídem	Lo Grau
Vinya plantada	20	ídem	La Creu (Arenys de Mar)
Vinya plantada	22.000	mallols ²¹	Els Homs (Sant Cebrià)
Vinya plantada	16 jornals	cavadura d'home	Las Comas (Arenys de Mar)

cóssos i pati situada en dita vila, y serca la Yglesia, la qual, per ara, no sabem ubicar.

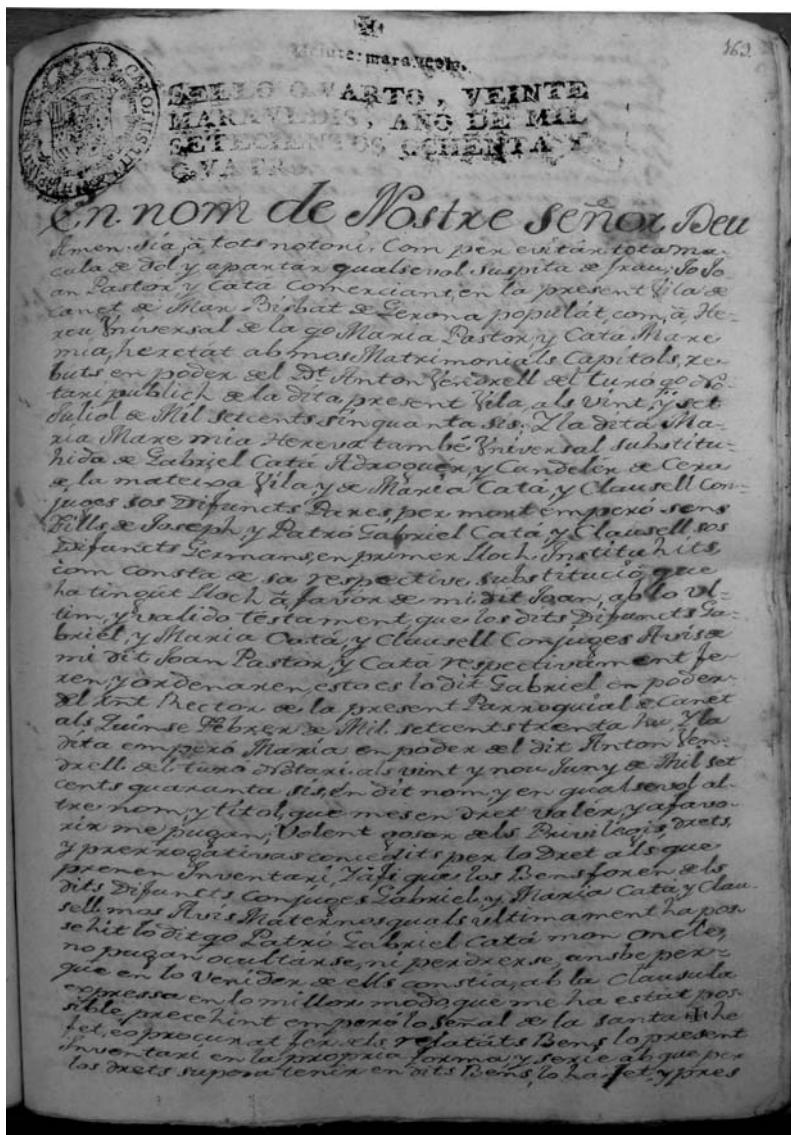
L'inventari acaba amb una llista de peces de terra propietat dels Catà, el detall de les quals indiquem en la taula que publiquem a la part superior.

L'extensió total de les terres era aproximadament d'unes 14 hectàrees, les quals podríem considerar totes de vinya. La dada és prou significativa i confirma, una vegada més, la importància adquirida per la producció vitivinícola. Tan sols de la peça del

Grau es coneix que la tenien atorgada, a rabassa morta i a mitges, al bracer Pau Aulet; la resta ignorem si les tenien cedides amb establiments emfitèutics amb prestació de fruits o eren treballades per jornalers contractats. El terme municipal de Canet és dels més petits de l'Alt Maresme, la qual cosa explica el gran nombre de vinyes adquirides pels propietaris canetencs en terrenys de les viles properes.

L'hereu

Joan Pastor i Catà (1724-1801) fou negociant, però provenia d'una família de patrons; veiem així confirmada, un cop més, l'ascendència marinera de la majoria dels comerciants canetencs de l'època. No desaprovà les oportunitats del lliure comerç amb les colònies permès per Carles III, la qual cosa provocà el *boom* de l'exportació catalana a l'Amèrica espanyola. Hi ha documentat, l'any 1778, un enviament de puntes blanques a l'Havana entre ell i el seu germà Gabriel d'unes 830 lliures²². No cal dir la importància que el negoci de les puntes o randes tenia al Maresme i molt especialment a Arenys de Mar i Canet. No menyspreà tampoc el comerç a través de Cadis, que es feia quasi sempre mitjançant un intermediari canetenc o un representant de la companyia si era el cas. No sempre aquestes relacions



Imatges de la primera pàgina de l'inventari d'aquest article. (Arxiu Fidel Fita d'Arenys. Notaria de Canet de Mar, Josep Llobet, 1784, f. 169).

tenien un resultat profitós; Joan Pastor i potser altres creditors subhastaren els béns del negociant de Canet Josep Llauger i Carnesoltes, resident a Cadis, un cop mort, pels diners que els hi devia²³. Però el que resultà un gran negoci fou la companyia que acabaren formant a la Corunya membres de la família Dalmau i la família Pastor, tots de Canet i, enllaçats també per via matrimonial. La societat Dalmau Pastor dedicada en un principi al comerç colonial esdevindria l'any 1925 el conegut *Banco Pastor*²⁴.

Conclusions

El que hem exposat ens porta a fer les següents reflexions:

La participació del Principat en el comerç colonial al segle XVIII, i Canet no en fou aliè, contribuï en gran mesura a l'inqüestionable millora econòmica experimentada pel país en l'esmentada centúria. A nivell local, s'ha de convenir que tant els Catà com els Pastor, i també els Dalmau entre d'altres, en foren protagonistes.

El progrés material va sempre associat a un increment demogràfic i en conseqüència planteja la necessitat d'ampliar l'hàbitat vilatà. L'augment de població a Canet fou dels més alts del Maresme, per tant no sorprèn, que sobretot durant la segona meitat del segle XVIII, es portessin a terme una gran quantitat d'establiments per «urbanitzar» terrenys encara pertanyents a propietaris rurals com els Cabanyes, Moní, Catà, Dalmau (Mas Ramonet), etc. El centre del Canet actual és hereu de la «desruralització» dels quintàs dels antics masos efectuada en aquella època.

Un cop més s'ha de constatar l'evolució experimentada al llarg dels anys per les nissagues canetenques més destacades: pagesos en origen, navegants després i finalment comerciants i/o industrials. Cal afegir, que si bé Cadis registrà el major nombre de companyies originàries de Canet interessades en el comerç colonial, la regió gallega resultà prou atractiva per als seus mariners i negociants²⁵. Fins i tot podem afegir, a diferència de Cadis, que molts dels canetencs establerts a Galícia al segle XVIII acabarien essent-ne residents de forma definitiva i ciutadans gallecs els seus descendents. A banda dels Dalmau i els Pastor del nostre article tenim altres comerciants de Canet com per exemple els Goday i els Llauger creadors de veritables dinasties empresarials en terres gallegues.

2001, p.451. El patró Josep Clausell de Canet fou qui més en transportà (100 quintars, 30 per Barcelona i la resta per Mataró, Arenys i Canet), p.480, nota 140.

⁴ Sobre la figura de Josep Catà i Clausell vegeu: Ricard CANTANO, «La vinya i el comerç a Canet», *El Sot de l'Aubó*, setembre 2015, núm. 53, p.4.

⁵ Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar (AFFA), notari J. Llobet, 1751, f.47. Per distingir les diferents qualitats d'aiguarent vegeu: Ricard CANTANO, «La vinya i el comerç a Canet», *El Sot de l'Aubó*, setembre 2015, núm.53, p.10, nota 15.

⁶ Centre d'Estudis Canetencs (CEC), Confraria de Sant Elm, llibre 2, f.57 i f.60.

⁷ AFFA, notari, J. Llobet, 1764, f.77. El propietari de la *Casa Mayor Dezmera* quedava disculpat de pagar l'impost de l'*Excusado* (una part del delme eclesiàstic) a l'Església i poder fer-ho directament al Rei.

⁸ Biblioteca de Catalunya, Fons Baró de Castellet, 94/2 i 98/1

⁹ Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), notari Sebastià Prats, 1752, f.90. Josep Puig i Dori fou un patró especialista en la ruta a les illes Canàries.

¹⁰ Entre els segles XIX i XX, l'immoble fou convertit en tres cases de cós. Avui en dia l'espai ocupat per la casa d'en Gabriel Catà és el corresponent a la cases núm.10, 12 i part de la 14 del carrer Ample.

¹¹ AFFA, notari J. Llobet, 1762, f.139. Josep Llauger patró, comerciant i subdelegat de Marina posseïa la casa com a hereu de Margarida Bonet i Goday l'àvia viuda del patró Francesc Bonet i que fins a la seva mort posseï Maria Biscahí i Bonet tia seva. La casa era de 2 cossos, dos portals i hort al darrere molt derruida i quasi inhabitable (l'any 1762). L'avi de Josep Llauger, Jaume Llauger, sastre, fou hereu del Mas Ramonet de Canet. Sobre els Llauger vegeu: Ricard CANTANO, *Contribució dels patrons i barques de Canet al comerç marítim català del segle XVIII*, Edicions els 2 pins, 2014, pp.101-105.

¹² La casa del patró Josep Ros, era de mig cos ab un pedaç de terreny i pati a la part de migdia a prop de la Riera Major (AFFA, not. J. Llobet, 1769, f.282); però Josep Ros ja posseïa tot el terreny quasi fins a la Riera (AFFA, not. J. Llobet, 1753, f.135). Josep Ros era el propietari del bergantí Ntra. Sra. de los Dolores de 6.000 quintars, vaixell que practicà el cors comandat pel capità Francesc Llobet i Misser de Canet (Ricard CANTANO, «El cors català del segle XVIII», *El Sot de l'Aubó*, núm.51, març 2015, pp.3-11).

¹³ Creiem que es tracta del patró Felicià Carnesoltes i Clausell pertanyent a una de les nissagues marineres de Canet que donà excel·lents patrons els quals navegaren des del Mediterrani, a l'Atlàntic i al Bàltic.

¹⁴ Tot i que *bóta de mena* té una entrada al diccionari Alcover Moll no sabem precisar el seu significat. Pot referir-se a un tipus de bóta de capacitat determinada, a un tipus de vi o a la seva procedència.

¹⁵ Vegeu: Ricard CANTANO, «La vinya i el comerç a Canet», *El Sot de l'Aubó*, núm.53, 2015, pp.3-10.

¹⁶ Alexandra CAPDEVILA, *Entre la vinya i el comerç*, p.180.

¹⁷ AFFA, notari d'Arenys de Mar, Gabriel Arquer, 1737, f.104.

¹⁸ AFFA, notari de Canet, Josep Llobet, 1780, f.56.

¹⁹ AFFA, notari de Canet, Josep Llobet, 1764, f.62.

²⁰ 1 jornal de cavadura d'home = 1.000 m² aproximadament.

²¹ Un mallol és un cep jove plantat; 1 cep = 1m² aproximadament.

²² AFFA, notari de Canet, Josep Llobet, 1778, f.13.

²³ AFFA, notari de Canet, Josep Llobet, 1786, f.140.

²⁴ El creador de la societat a la Corunya fou Jaume Dalmau i Batistapau l'any 1776. L'any 1819, Josep Pastor Taxonera (1788-1853), fill de l'adrogue Pere Pastor i Catà, ja emparentat amb els Dalmau, s'integrà a la societat, la qual passà del nom inicial *Jaime Dalmau a Dalmau y Pastor* per denominar-se l'any 1845 *José Pastor* després de convertir-se Josep Pastor en l'únic propietari.

²⁵ El port de la Corunya fou un dels nou autoritzats a partir de 1765 a comerciar directament amb les illes del Carib.

¹ Carme MUNTANER, *Catàleg de pergamins de Canet de Mar*, Ajuntament de Canet de Mar, 2015, pergami núm. 8. A partir de l'any 1579 en l'anomenat Camp de Sant Feliu s'hi construí l'actual església parroquial, situada en terres que foren del mas Bigues, ubicades a l'est del mas Doy, del qual, per ara, desconeixem el seu enclavament exacte.

² Alexandra CAPDEVILA, *Entre la vinya i el comerç*, Documenta Universitària, Girona, 2010, p.194. Són productes documentats en dues botigues d'adrogues de Canet aproximadament de la mateixa època.

³ Eloy MARTÍN CORRALES, *Comercio de Cataluña con el Mediterráneo musulmán*, Edicions Bellaterra, Barcelona,